

1. Temat: Jak trafnie przekazać informację?

Nowa wiadomość:

Wypowiedzi innych osób lub własne możemy przytaczać na dwa różne sposoby: za pomocą mowy niezależnej oraz mowy zależnej.

Mowa niezależna to dosłowne przytoczenie przez narratora cudzych lub własnych słów. Taka konstrukcja składa się z dwóch części:

- sformułowania informującego o przytoczeniu cudzej wypowiedzi (może znajdować się przed cytatem lub po nim);
- dosłownego przytoczenia cudzej lub własnej wypowiedzi, np.

Wyraźnie zmęczona Ania przystanęła i zapytała:

– *Długo jeszcze będziemy się przedzierać przez te zasy?*

– *Nie martw się, tuż za przełęczą jest schronisko* – *odpowiedział Wojtek.*

Uwaga! Wypowiedzenia (bohaterów), które są wprowadzane w mowie niezależnej, najczęściej zapisujemy w formie dialogu (są one wówczas wyodrębnione myślnikami) lub ujmujemy je w cudzysłów.

Mowa zależna polega na niedosłownym przytoczeniu przez narratora cudzej lub własnej wypowiedzi za pomocą zdania podrzędnego. W skład takiej konstrukcji wchodzi:

- zdanie główne, w którym występuje czasownik nazywający czynność mówienia, np. *powiedziała, rzekł, zapytałem;*
- zdanie podrzędne, w którym przytoczenie cudzych lub własnych słów zaczyna się najczęściej od spójników: *że, żeby, czy*, np. *Wyraźnie zmęczona Ania przystanęła i zapytała, czy długo jeszcze będą przedzierać się przez te zasy. Wojtek odpowiedział, żeby się nie martwiła, bo tuż za przełęczą jest schronisko.*

Polecenia:

1. Zapisz temat w zeszycie.
2. Zapoznaj się z informacjami i przepisz je do zeszytu.

2. Temat: jak chronić własność intelektualną?

Nowa wiadomość

Cytat to dosłowne przytoczenie w wypowiedzi krótkiego fragmentu tekstu innego autora. Używa się go w różnych celach, np. aby potwierdzić własne zdanie, podjąć z kimś polemikę lub wyjaśnić jakieś zagadnienie. Należy pamiętać, że cytatami mogą być też reprodukcje dzieł sztuki, ilustracje lub zdjęcia umieszczane np. w pracy pisemnej czy prezentacji multimedialnej.

Wszelkie utwory (w tym ich fragmenty) stanowią własność intelektualną i są chronione przez przepisy prawa autorskiego. Dlatego należy zawsze podawać informację o pochodzeniu wykorzystanego cytatu (przynajmniej imię i nazwisko autora). Oprócz tego trzeba zadbać o pełną zgodność cytatu z oryginałem – nie wolno przekształcać tego tekstu ani włączać go do własnej wypowiedzi bez zasygnalizowania, że to cudze słowa. Ten sam zakaz dotyczy zasobów graficznych, których nie można przerabiać, chyba że autor wyrazi na to zgodę.

Uwaga! Wykorzystanie cudzych słów lub zdjęć jako własnych to plagiat i jest niezgodne z prawem.

Zasady cytowania cudzych tekstów:

- zawsze podajemy autora cytowanych słów, np. *Mogę się w tym miejscu powołać na słowa Williama Szekspira: „Być albo nie być – oto jest pytanie”;*

- przytaczany fragment należy ująć w cudzysłów i – jeśli jest to pełne zdanie – poprzedzić go dwukropkiem, np. *Zdaniem Wisławy Szymborskiej: „Tyle wiemy o sobie, ile nas sprawdzono”;*
- jeśli cytujemy tylko część zdania, opuszczone słowa trzeba zastąpić wielokropkiem w nawiasie kwadratowym, np. *Bolesław Prus stwierdził kiedyś: „Bywają wielkie zbrodnie na świecie, ale [...] największą jest zabić miłość”;*
- fragment wiersza złożony z więcej niż trzech wersów zapisujemy od nowej linii z zachowaniem oryginalnej pisowni i interpunkcji, np.
„Jakież to chłopiec piękny i młody?
Jaka to obok dziewczica?
Brzegami siennej Świtezi wody
Idą przy świetle księżycy”
(A. Mickiewicz, *Świtezianka*)
- fragment wiersza krótszy niż trzy wersy zapisujemy w ciągu, a przejście do następnego wersu oznaczamy ukośnikiem, np. „Brzegami siennej Świtezi wody / Idą przy świetle księżycy” (A. Mickiewicz, *Świtezianka*).

Zwroty pomocne przy wprowadzaniu cytatów:

jak stwierdził autor...; świadczą o tym słowa...; celnie wyraziła to...; zgadzam się z..., który zauważył, że...; przekonuje mnie wypowiedź...; rację ma...; ten problem najlepiej ilustrują słowa...; aby poprzeć moje zdanie, zacytuję słowa...; trafnie ujęła to...; dowodzi tego następujący cytat...; w tym miejscu warto przywołać wypowiedź...; pisał o tym także.

Jak powoływać się na źródła?

Kiedy podajemy informację z jakiegoś źródła albo przytaczamy cytat z książki lub artykułu, powinniśmy to zaznaczyć w tekście. Można to zrobić w formie przypisu na dole strony lub na końcu pracy. W przypisie należy podać imię i nazwisko autora, tytuł cytowanej pozycji, miejsce i datę wydania, numer strony lub adres strony internetowej wraz z datą dostępu.

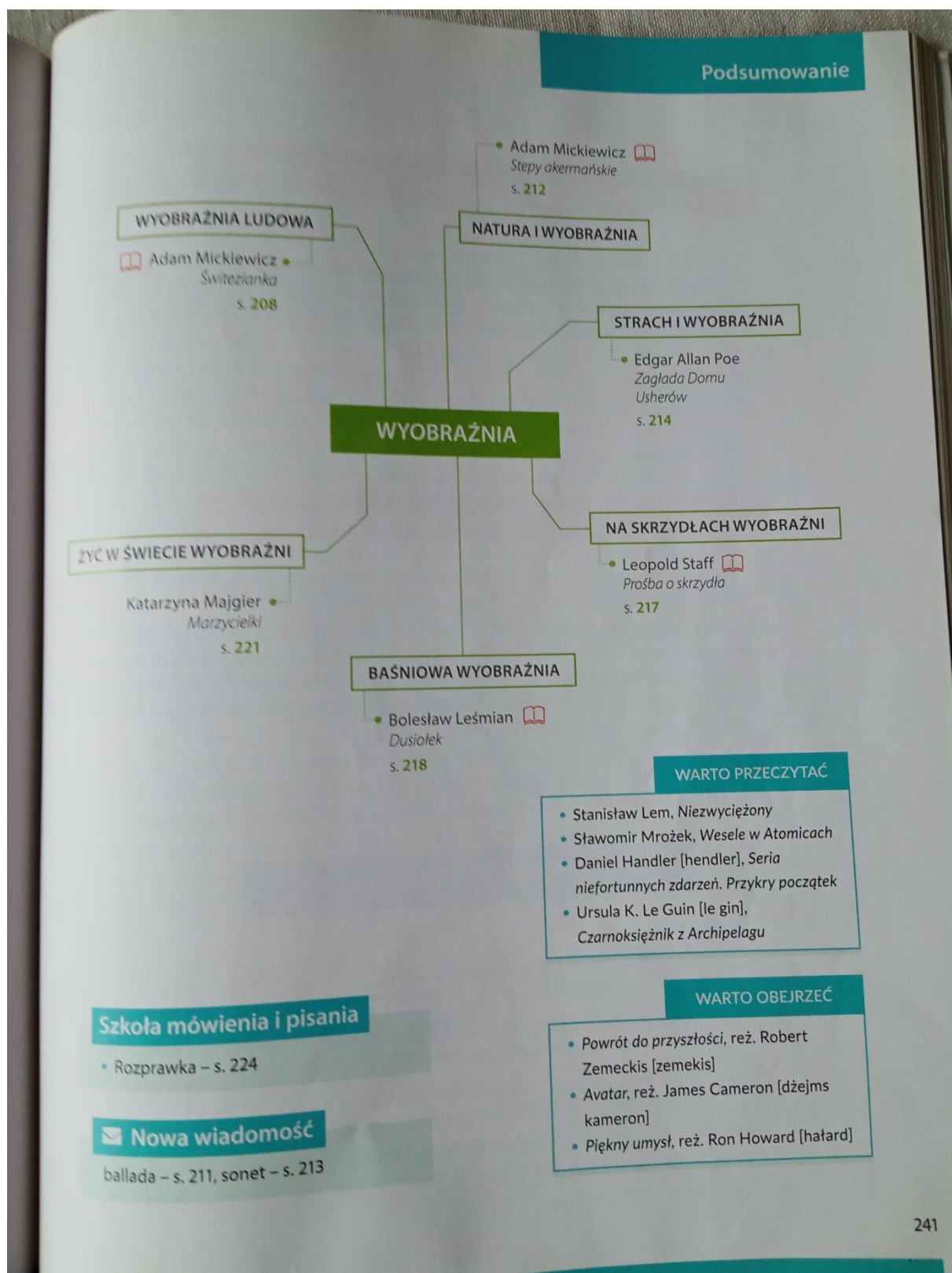
Przykładowe przypisy bibliograficzne odsyłające do:

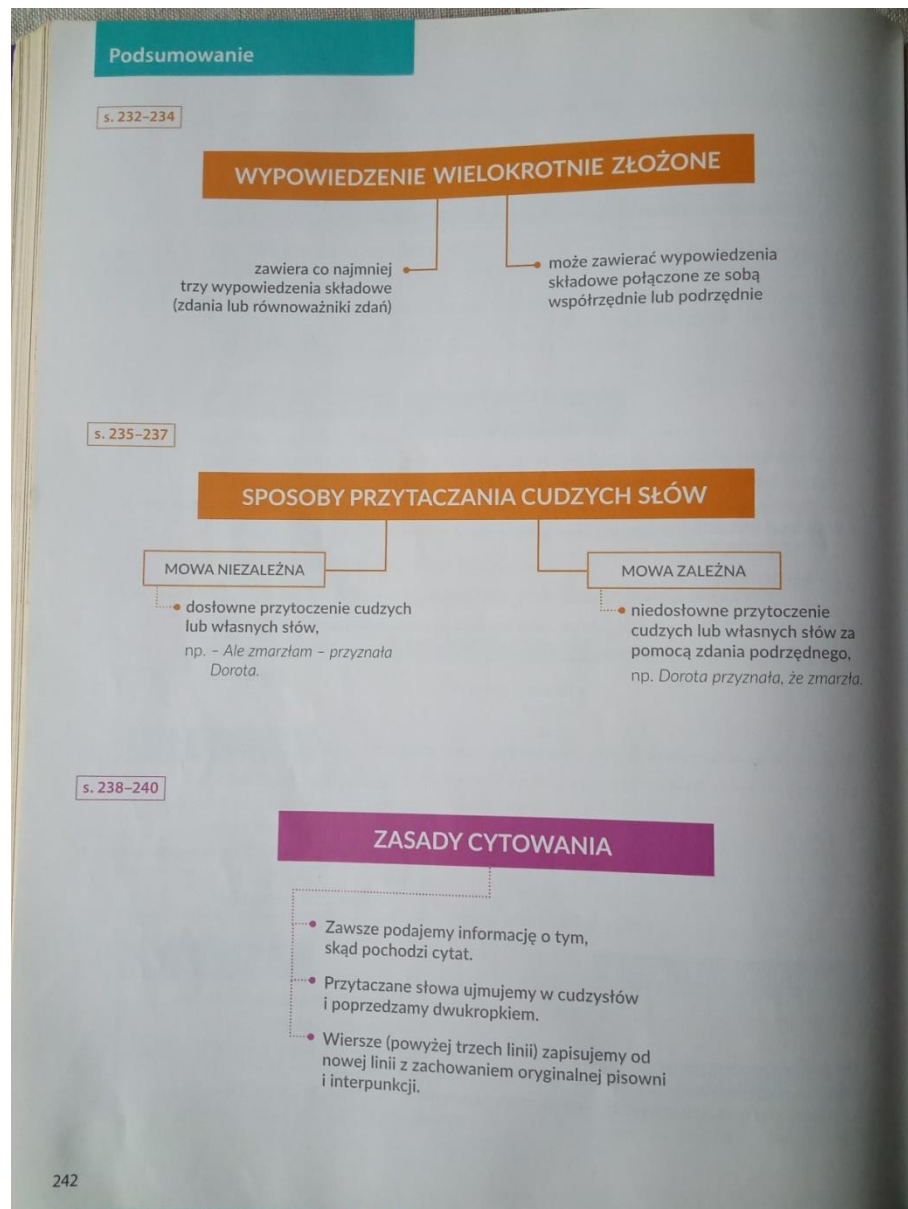
- książki: Philip Line, *Wikingowie*, przełożyła Katarzyna Skawran, Warszawa 2016, s. 21;
- artykułu: Agnieszka Sijka, *Kuźnie elit*, „Wprost” 2009, nr 1–2, s. 42–45;
- strony internetowej: Hasło „pragmatyzm”, <http://sjp.pwn.pl/szukaj/pragmatyzm.html> [dostęp: 09.04.2017].

Polecenia:

1. Zapisz temat w zeszycie.
2. Zapoznaj się z wiadomościami, jeśli możesz wklej do zeszytu.

3., 4. Temat: Wyobraź sobie, ile wiesz, zmierz się z prawdą o tym, ile potrafisz – powtórzenie wiadomości z rozdziału 5 „WYOBRAŹNIA”

Polecenia:

1. Zapisz temat w zeszycie
2. Jeśli możesz wklej kartki do zeszytu.
3. Przypomnij sobie, o czym była mowa w rozdziale 5 „Wyobraźni”.

5. Temat: Sprawdź wiedzę i umiejętności.

Sprawdź wiedzę i umiejętności

Andrzej Leder

Rozważania o niebieskich migdałach (fragmenty)

Wyobraźnia uczłowieczyła człowieka. Uczyniła jedno z ziemskich zwierząt istotą nieprzewidywalną, wyrrywającą się poza granice wyznaczone przez naturę, anielską charakter – wydaje się fascynujący i wart głębokiego przemyślenia. Zanim jednak będziemy mogli do tego przejść, wypadałoby uzasadnić przedstawioną powyżej mocną tezę o wadze wyobraźni dla człowieczeństwa.

Antropologowie¹ zastanawiający się nad tym, co z jednego ze szczepów małp naczelnych uczyniło ludzi, kładli akcent na bardzo różne właściwości. Ulubioną teorią XIX-wiecznego pozytywizmu była koncepcja, iż człowieka uczłowieczyła zdolność do posługiwania się narzędziami i związana z tym praca. Jednak dzisiaj wiemy, że przecież wiele zwierząt potrafi w pewnych okolicznościach sięgać po gałęzie albo kamienie, by użyć ich jako instrumentów. [...] Szympansy zagarniające owoce gałęzi wykonuje gesty, które powielają funkcję dłoni. Człowiek używa narzędzi w zupełnie inny sposób. Stwarza funkcje, które w naturze nie istnieją. W swoim umyśle unaocznia pewne działania i ruchy, których nigdy nie widział ani nie wykonywał, a następnie znajduje lub tworzy przedmioty, które tym działaniom odpowiadają. Tak było, twierdzi Eliade², z jak najbardziej pierwotną, a jednak rewolucyjną czynnością cięcia. W świecie sprzed dwóch, trzech milionów lat, w którym żył nasz [...] przodek, czynność cięcia nie istniała. Mięso czy skórę rozrywało się zębami albo pazurami. Ale ktoś wyobraził sobie gest, którego nikt nigdy jeszcze nie wykonywał, i ktoś wyobraził sobie to, że ostra krawędź krzemienia pasuje do owego gestu, który może być wygodny. I zrobił to. Kluczowa była właśnie wyobraźnia. [...]

W XX wieku antropologowie kładą akcent na umiejętności społeczne jako podstawowy czynnik hominizacji³. Zgodnie z poglądami Richarda Leakeya⁴ sukces w społecznościach naczelnych zapewnia zdolność przewidzenia tego, jak zachowają się inni. [...]

Tak więc niezależnie od tego, jaką teorię antropogenezy⁵ wybierzemy, jaka jest aktualnie modna, każda z nich odwołuje się do owej tajemniczej własności człowieka, wyobraźni.

„Charaktery” 2001, nr 6

¹ antropologowie naukowcy badający człowieka, jego pochodzenie, rozwój i różnicowanie rasowe

² Mircea Eliade [mircza] (1907–1986), rumuński filozof, pisarz, znawca religii

³ hominizacja proces powstania gatunku człowieka rozumnego (homo sapiens)

⁴ Richard Leakey [riczard liki] (ur. 1944), kenijski antropolog

⁵ antropogeneza powstanie i rozwój człowieka jako gatunku biologicznego

1. W myśl tekstu Andrzeja Ledera wyobraźnia

- A. pozwala zwierzętom wykorzystywać narzędzia.
- B. nie jest niczym niezwykłym w świecie zwierząt.
- C. jest bardzo ważna w rozwoju człowieka.
- D. to cecha wszystkich istot żywych.

2. Zacytuj z pierwszego akapitu tezę autora artykułu. Pamiętaj o zasadach cytowania cudzej wypowiedzi.

243

sprawdź wiedzę i umiejętności

3. Historia o szympansie przytoczona w drugim akapicie jest
 - A. przykładem przywołanym po to, aby zilustrować argument.
 - B. argumentem, który ma udowodnić tezę.
 - C. tezę stawianą przez autora artykułu.
 - D. kontrargumentem obalającym tezę.
4. W jakim celu Andrzej Leder podaje przykłady XIX-wiecznych i XX-wiecznych teorii o pochodzeniu człowieka?
5. Jaką funkcję w kompozycji całego tekstu pełni ostatni akapit?
6. Sformułuj po jednym zdaniu na temat treści każdego z akapitów.
7. Dokończ zdania dotyczące cech gatunkowych ballady.

W balladzie wyobraźnia przejawia się w tym, że [?].

Fabula utworów tego typu najczęściej nawiązuje do wierzeń [?].

Budowę ballady cechują [?].

Jest to gatunek z pogranicza [?] i [?].
8. Czy – Twoim zdaniem – świteziankę z utworu Adama Mickiewicza mogą opisywać słowa: *istota nieprzewidywalna, wyrwywająca się poza granice wyznaczone przez rozum*? Uzasadnij swoją odpowiedź.
9. W jaki sposób ujawnia się wyobraźnia poetycka w *Stepach akemańskich* Adama Mickiewicza?
10. Określ, jakim wypowiedzeniem jest podany fragment tekstu. Nazwij poszczególne zdania wchodzące w jego skład.

Jednak dzisiaj wiemy, że przecież wiele zwierząt potrafi w pewnych okolicznościach sięgać po gałęzie albo kamienie, by użyć ich jako instrumentów.
11. Zapisz w formie mowy zależnej podane zdanie.

Andrzej Leder stwierdza w swoim tekście: „Kluczowa była właśnie wyobraźnia”.
12. Przekształć wypowiedzenie w zdanie złożone.

Nawet najzdolniejsze zwierzęta wykorzystują przedmioty do przedłużenia czy wzmocnienia ruchów i funkcji danych im w naturalny sposób przez budowę ich ciała.
13. Przepisz do zeszytu podane zdanie i wstaw brakujące przecinki.

Wyobraźnia zwierząt jest ograniczona ich doświadczeniami i obserwacją natury człowiek natomiast potrafi wykreować rzeczywistość która istnieje tylko w jego umyśle co oznacza że jest zdolny do myślenia abstrakcyjnego.
14. „Czy warto żyć w świecie wyobraźni?”. Napisz rozprawkę, w której rozważysz tę kwestię. Postaw tezę i ją uzasadnij. Zilustruj swoje argumenty przykładami z różnych utworów literackich, w tym ze *Świtezianki* lub ze *Stepów akemańskich*.

Polecenia:

1. Zapisz temat w zeszycie.
2. Przeczytaj uważnie tekst „*Rozważania o niebieskich migdałach*”.
3. Spróbuj odpowiedzieć na pytania do tekstu.